

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 136

Tallinn, Toompea

Neljapäev, 11. august 2022

Algus 10.00, lõpp 12.00

Juhataja: Eduard Odinets (esimees)

Protokollija: Sten-Kristjan Nurk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Toomas Kivimägi, Heiki Kranich (Mart Võrklaeva asendusliige), Paul Puustusmaa, Marko Torm, Jaak Valge

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helin Leichter (nõunik)

Puudusid: Tõnis Mölder, Üllar Saaremäe ja Mihhail Stalnuhhin

Kutsutud: kollektiivse pöördumise esitajate esindaja Gete Kauge (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Töökava kinnitamine
2. Gete Kauge algatatud kollektiivne pöördumine „Mart Helme Riigikogust välja!“
3. Aleksander Härmase algatatud kollektiivne pöördumine „Kaja Kallas astu tagasi!“
4. Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (626 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks (uue menetlusotsuse tegemine – uus muudatusettepanekute esitamise tähtaeg)
5. Info ja muud küsimused

1. Töökava kinnitamine

Jaak Valge palus lisada istungi töökavasse EKRE fraktsiooni poolt algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 587 SE, sest juhul, kui täiskogu istungjärgu eel ei korraldata uut komisjoni istungit, siis ei ole võimalik täita Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 97 lõiget kaks. Ta küsis veel, et miks on ühe kollektiivse pöördumise puhul algataja kohale kutsutud, aga teise puhul ei ole. Isikuid tuleks käsitleda võrdselt.

Eduard Odinets selgitas, et eelnõu 587 SE ei ole päevakorras, sest komisjoni esimees ei ole seda päevakorda ette valmistades päevakorda pannud. Seitse töönädalat saab täis sellel nädalal, kui toimub täiskogu uue istungjärgu esimene istung, ja praegu ollakse sellega täiesti ajagraafikus. Ühtegi kodu- ja töökorra punkti ei ole rikutud. Kui on vajadus komisjoni istung kokku kutsuda, siis saab seda teha veel kuu aja jooksul. Ta märkis, et hetkel ei näinud ta võimalust seda eelnõu selle istungi päevakorda panna. Ta sõnas, et kui J. Valge soovib hääletust, siis võib seda teha, aga ta tuletas meelde, et töökava koostab komisjoni esimees. Samuti selgitas ta, et Aleksander Härmase kollektiivse pöördumise puhul ei kutsutud pöördujate esindajat istungile, sest kui samasisuline pöördumine laekub vähem, kui kahe aasta

jooksul alates sellest ajast, kui samasisulist pöördumist juba arutati komisjonis, siis vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, ei pea seda sisuliselt arutama. Gete Kauge algatatud kollektiivse pöördumise puhul toimub sisuline arutelu, aga Aleksander Härmase oma puhul mitte ja seega teda istungile ei kutsutud.

Jaak Valge sõnas, et ta sai aru, et komisjoni esimehel on plaanis kokku kutsuda veel komisjoni istung enne täiskogu istungjärgu algust. See vajadus on kindlasti olemas, kui ei taheta rikkuda Riigikogu kodu- ja töökorra seadust. Ta palus komisjoni esimehel fikseerida kuupäev, millal komisjon kokku tuleb.

Lisaks soovis J. Valge, et E. Odinets viitaks sellele sättele, mille kohaselt ei ole võimalik komisjonis arutada samasisulist pöördumist. Tema arvates ei olnud pöördumised kindlasti samasisulised, sest need olid täiesti kindlalt teistsuguste argumentidega, mis tähendab, et sisu ei saa olla täiesti samasugune. Ta leidis, et komisjoni esimehe poolt võrdse kohtlemise printsiibi mittekasutamine ei ole õigustatud.

Eduard Odinets ütles, et ei käi hetkel välja kindlat kuupäeva eelnõu 587 SE arutamiseks. Ta selgitas korra veel, et komisjoni esimees vajadusel kutsub enne täiskogu istungite algust kokku komisjoni erakorralise istungi siis, kui komisjoni esimees leiab selleks vajaduse ja kuupäeva. Hetkel pole teada, kas võib tulla veel teemasid, mida on vaja kiireloomuliselt arutada. Vastavalt töökorrale informeeritakse komisjoni liikmeid, kui erakorraline istung peaks toimuma.

Lisaks viitas E. Odinets J. Valge palvel Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 152¹⁴, mille kohaselt komisjon jätab pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkab selle tagasi, kui pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat. Antud juhul on päevakorras olev Aleksander Härmase algatatud pöördumine kokkulangev lausa kahe varasema pöördumisega, millest ei ole kaks aastat möödas. Kui selle päevakorrapunkti käigus jõutakse teistsuguse seisukohani, siis on alati võimalik otsustada, et tuleb ikkagi korraldada sisuline arutelu.

Toomas Kivimägi jagas komisjoni esimehe seisukohta selles osas, miks kolmanda päevakorrapunkti juures pole kutsutud algatajate esindajat. Algatajate esindaja kutsumine osutuks täiesti tarbetuks, kui arutelu ei toimu. Ta märkis, et kolmas päevakorrapunkt on sisuliselt täidetud, kuna Kaja Kallas astus tagasi.

Paul Puustusmaa ütles, et siin peegeldub teatud ebakorrektn poliitiline lähenemine. Ta soovis teada eelnevate pöördumiste sisulist kattuvust ja kuupäevaliselt nende esitamise aegu.

Eduard Odinets ütles, et kui jõutakse kolmanda päevakorrapunkti juurde, siis sekretariaadi ametnik teeb sellest ülevaate. Tema sõnul on sisu kokkulangevust analüüsitud ja ülevaade varasematest pöördumistest on samuti olemas.

Jaak Valge kommenteeris, et komisjoni esimehe õigus on küll koostada päevakord ja fikseerida komisjoni istungite ajad, aga komisjoni esimees peab seda tegema seaduste raamides ehk antud juhul Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse raamides. Seega ei saa olla juttu sellest, et komisjoni esimees vajadusel kutsub istungi kokku, vaid ta lihtsalt peab seda tegema.

Paul Puustusmaa küsis, kas hetkel on tegu korralise või erakorralise istungiga.

Eduard Odinets vastas, et tegu on korralise istungiga ja see lepiti kokku kevadistungjärgul elmise korralise istungi ajal.

Jaak Valge tegi ettepaneku hääletada päevakorra üle ja märkis, et selles olukorras päevakorra

poolt olla ei saa.

Eduard Odinets märkis, et komisjoni esimees toimetab kindlasti seaduse raames. Ta tegi ettepaneku kinnitada töökava järgmiselt:

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi (11.08.2022) töökava

Komisjoni istung neljapäev, 11.08.2022 kell 10.00

1. Töökava kinnitamine
2. Gete Kauge algatatud kollektiivne pöördumine „Mart Helme Riigikogust välja!“
3. Aleksander Härmase algatatud kollektiivne pöördumine „Kaja Kallas astu tagasi!“
4. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (626 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks (uue menetlusotsuse tegemine - uus muudatusettepanekute esitamise tähtaeg)
5. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada töökava (poolt 4: Toomas Kivimägi, Heiki Kranich, Eduard Odinets, Marko Torm; vastu 2: Paul Puustusmaa, Jaak Valge; erapooletuid 0).

Jaak Valge uuris, et millise kvoorumi korral on komisjon töövõimeline.

Erle Enneveer vastas, et komisjoni korralise istungi puhul on kvoorum vähemalt üks kolmandik komisjoni koosseisust ehk kolm liiget. Erakorralisel istungil on komisjon otsustusvõimeline, kui kohal on üle poole komisjoni koosseisust, sealhulgas esimees või aseesimees, seega viis liiget.

2. Gete Kauge algatatud kollektiivne pöördumine „Mart Helme Riigikogust välja!“

Paul Puustusmaa sõnas, et tema mälu järgi oli samasisuline arutelu põhiseaduskomisjonis umbes aasta või poolteist aastat tagasi. Ta palus selle kuupäeva üle vaadata ja soovis teada, kas see oli seotud Mart Helme tagasiastumisega ministri kohalt või Riigikogu liikme kohalt.

Eduard Odinets lausus, et varasem kollektiivne pöördumine märtsis 2020 oli seotud Mart Helme siseministri kohalt tagasiastumisega, millest on möödas kaks aastat.

Gete Kauge tutvustas kollektiivset pöördumist „Mart Helme Riigikogust välja!“. Ta sõnas, et vaid mõni tund pärast Ukraina presidendi Volodõmõr Zelenskõi videopöördumist, kus ta siiralt tänas Eestit abi ja toetuse eest, häbistas Mart Helme oma tülgestavate väljaütlemistega mitte ainult Ukraina naisi, vaid kõiki naisi, kellest kunagi peaksid sõjapõgenikud saama. Ta tsiteeris Mart Helmet: „Need naised, noored naised, me ei tea, mida nad siin tegema hakkavad. Võib-olla sajad tuhanded naised hakkavad prostitutsiooniga tegelema. Kes võtab mürki ja ütleb, et see nii ei lähe?“ Tema hinnangul on naiste avalik solvamine saanud juba Mart Helmele tavaks ning selline inimene on häbiplekiks mitte ainult Riigikogule, vaid kogu Eesti riigile. Ta tõi välja ka Soome peaministri Sanna Marini naeruvääristamise, USA valimistulemuste võltsimises süüdistamise ja Kaja Kallase bipolaarseks nimetamise Mart Helme poolt. Ta arvas, et kuskilt peaks siiski piir minema. Ukraina sõda peaks muutma inimesi tolerantsemaks. Igaüks võiks võtta hetke ja mõelda, milliseid koledusi on Ukrainas läbi pidanud elama. Tema arvates ei mõelnud Mart Helme hetkekski inimlikult, vaid mõtles HIV ja prostitutsiooni peale. See ei ole kuidagi normaalne ja küsimus on selles, et mida võib inimene endale lubada. Jääb mulje, et Mart Helme puhul on avalik solvamine normaalne tava. Ta märkis, et kui on seadustest õigesti aru saanud, siis Mart Helmet Riigikogust kuidagi välja lükata ei saa ja leidis, et oleks aeg teha korrekture seaduses. Kindlasti on see pikk protsess, aga kuskilt peab see alguse saama. Asi ei ole ainult Mart Helme väljaütlemistes, vaid üleüldse

Riigikogu liikmetes, sest kui inimene on sellisel positsioonil, aga räägib seda, mis tal parasjagu pähe tuleb, siis tuleks ikkagi arvestada, et ei arutata kodus naisega neid asju, vaid ollakse ikkagi terve riigi ja maailma ees.

Paul Puustusmaa sõnas, et Gete Kauge avaldus pole üllatav ja selliseid pöördumisi on olnud varasemaltki läbi meedia. Ta sai aru, et avaldus on ühe sisuga, aga soovitakse hoopis midagi muud. Ta märkis, et ilmselt Gete Kauge sai aru, et see avaldus pole perspektiivikas kehtivast seadusest tulenevalt, aga ometigi on selline avaldus esitatud. Ta uuris, et kas avalduse töötlemise käigus saadi aru, et see ei vasta seadusele või mõeldigi nii, et tehakse avaldus, mis pole perspektiivikas, aga komisjonis öeldakse, et soovitakse saavutada hoopis muud tulemust ehk seaduse muudatust.

Gete Kauge selgitas, et seadust võiks kindlasti muuta, kui see on selline, et iga inimene võib teha ja rääkida, mida ta tahab. Ta ütles, et teadis, millised on Eesti seadused, aga talle tundus, et vähemalt mõneks ajaks see toimis Mart Helmele äratuskellana ja ta tõmbas natuke tagasi. See oli võib-olla ka teistele inimestele märguandeks, et kuskilt peab piir minema ja ei saa olla niimoodi, et kõik räägivad seda, mida iganes soovivad.

Jaak Valge märkis, et on olemas Riigikogu liikme staatuse seadus ja Eestis on ka pluralistlik ühiskond, kus on sõnavabadus. Riigikogu liikme staatuse seadus ütleb nii, et Riigikogu liige ei kanna õiguslikku vastutust hääletamise ja poliitiliste avalduste ees. Riigikogu liiget ei või kohustada Riigikogust tagasi astuma. Ta märkis, et oli 12. aprillil 2022 täiskogu istungil, kus Mart Helme selle sõnavõtu tegi ja tegelikult selle sõnavõtu kontekst ei olnud mitte Ukraina naiste solvamine, vaid see, et ei ole teada, kes Eestisse tulevad ja seda ei saa kontrollida. Nende seas võib olla inimesi, kes on Eestile julgeolekuohuks jne.

Gete Kauge sõnas, et tema polnud ainuke, kellele selline mulje jäi.

Jaak Valge sõnas, et G. Kaugele võis selline mulje jääda, aga väga kerge on seda stenogrammist järgi vaadata. Ta märkis, et selles avalduses ja ka tänasel istungil tsiteeritakse Mart Helme valesti. Mart Helme ei öelnud „sajad tuhanded naised“, vaid „sajad, tuhanded naised“. Ta küsis, et kui niimoodi rebitakse üks sõnaühend kontekstis välja, mille idee oli hoopis teine ja mida tsiteeritakse veel ka valesti, siis kas see on ikkagi aus.

Gete Kauge ütles, et on kursis sellega, aga jätaks selle asja sinnapaika. Üks asi on see sõnavõtt Ukraina naiste kohta, aga teine asi on see, kuidas Mart Helme muidu kogu aeg käitub. Kui võtta tema sõnavõttud ja pärast üritada neid kuidagi paremaks teha, siis see pole õige. Terve Eesti rahvas sai sellest sõnavõttust niimoodi aru. Tema sõnul oli see sama tülgastav lisaks lihtrahvale ka Riigikogu liikmetele.

Jaak Valge märkis, et kui keegi sõnavõttust sai teisiti aru, siis see ei tähenda, et see oleks olnud tõeline. Algatuses on selge faktimoonutus. Ta sõnas, et ka talle meeldivad kodanikualgatused ja kodanikuaktiivsus, aga antud juhul ei ole see hea näide. Ta lausus, et kui rääkida seaduste muutmisest, millest G. Kauge varem rääkis, siis selleks, et Riigikogu liiget tagasi kutsuda, tuleks muuta põhiseadust. Mõnes riigis selline võimalus on, et teatud häälte arvuga on võimalik tagasi kutsuda rahvasaadikuid. Tema sõnul on see üks otsedemokraatia element ja päris tugev element. Võib öelda, et üks otsedemokraatia põhielement on rahvahääletus ja rahvaalgatus. Ta märkis, et Eestis on Reformierakonna ja sotsiaaldemokraatide esindajad rahva otsedemokraatia elementide väga suured vastased, aga kas G. Kauge oleks selle pooldaja, et selline võimalus rahvaesindajaid tagasi kutsuda oleks olemas ning saaks algatada ka rahvahääletusi.

Gete Kauge ütles, et rahvahääletused on ilmselgelt vajalikud. Ta leidis, et Eesti rahva hääle on oluline. Kui selliseid algatusi poleks, siis saaks tulla ainult Riigikogu ette mässama, aga palju viisakam on seda teha hääli kogudes. See algatus näitas, et pooldajaid on päris palju. Ta

märkis, et seda algatust tehes, ei oodanud ta, et nii paljud inimesed mõtlevad samamoodi. Ta tõdes, et hoiab poliitikast igapäevaselt eemale ja ta kaalus hoolega, kas seda algatust teha või mitte. Ta oli siiralt õnnelik, et ta selle tegi, ja märkis, et sai ka Facebookis inimestelt väga palju tänukirju, et ta selle algatuse tegi.

Toomas Kivimägi ütles J. Valgele, et ei saa olla niimoodi, et kui sisu ei meeldi, siis kodanikualgatus ei ole hea, aga kui sisu meeldib, siis on hea. Ta märkis, et põhiseaduse järgi on võimalik ka rahvahääletus ja lausa referendum, aga selleks on väga piiratud võimalused, kuigi mõnel korral on neid Eesti Vabariigis toimunud. Omaette küsimus on selles, kui kaugele sellega minna. Selle osas on erinevaid arvamusi ja mõtteid. Parlamendi menetluses on eelnõusid, millega soovitakse viia seda lausa kohalike omavalitsuste tasandile. Ta märkis, et Reformierakond ei ole põhimõtteliselt vastu sellele, aga leitakse, et see muudab ka kohalike omavalitsuste korraldust ja tekib küsimus, et kui minnakse näiteks nii kaugele nagu Šveits, siis mis tähendus valimistel üldse on. See muudaks tegelikult kohalike omavalitsuste volikogude mandaati ja pädevust, seega see on pikema diskussiooni koht. Mis puudutab kollektiivset pöördumist, siis ei peaks eeldama, et kollektiivsed pöördumised tunnevad täpselt igat seadusetähte ja kas nende eesmärgid on seaduse tasandil realiseeritavad. Ta jagas J. Valge seisukohta, et arutada põhiseaduskomisjonis seda võimalust luua seadusetasandil võimalus Riigikogu liiget tagasi kutsuda. Kuskil võiks see murdekoht olla, sest praegu on Riigikogu liige neli aastat puutumatu. Murdepunkt ei peaks olema liiga lihtne, aga selline võimalus peaks olema. Ta lausus, et Mart Helme on väga terava sõnakasutusega ja poliitikud kasutavad seda tihtipeale relvana ja kui see on poliitikute omavahel öeldud, siis tuleb see ära kannatada. Mis puudutab konkreetset etteheidet Ukraina sõjapõgenike aadressil, siis see on täiesti lubamatu ja täiesti solvav. Ta märkis, et sisu poole pealt on absoluutselt õigustatud selle teema tõstatamine ja avalikkuse tähelepanu. Ta arvas, et Mart Helme ilmselt ise kahetseb seda väljaütlemist. T. Kivimägi toetab sarnaselt EKRE-le kodanikualgatus ja tema sõnul on see algatus igati asjakohane. Kui on asju, mis kodanikuühiskonda häirivad, siis neid peab väljendama. Ta tunnustas kollektiivse pöördumise autoreid, sest see sõnavõtt oli tõepoolest üle piiri ja lubamatu Riigikogu liikmele.

Paul Puustusmaa ütles, et tal on külalisest kahju, et Toomas Kivimägi niivõrd otsekoheselt rõhutas selle asja perspektiivtust, aga samas on tal hea meel, et hakkab tekkima konsensus rahvaalgatuse võimendamise osas. On hea näha, et ka mõned Reformierakonna liikmed tuleksid sellega kaasa. Ta lisis, et loodab, et algataja ja kõik tema tuttavad toetavad tulevikus EKRE algatust põhiseaduse muutmiseks, et tulevikus need ettepanekud oleksid edukad.

Heiki Kranich ütles, et tema küsimus on põhiseaduskomisjonile. Seadus ütleb, et Riigikogu liige oma ametisoleku ajal ei kanna vastutust poliitiliste avalduste eest, ja ta tundis huvi, kas Mart Helme avaldust saab käsitleda poliitilise avaldusena ja kust kohast läheb poliitilise avalduse ja ropendamise vahe.

Eduard Odinets vastas, et tema pole suurim põhiseaduse spetsialist Eesti Vabariigis, aga arvab, et igat sõnavõttu Riigikogu puldist iga Riigikogu liikme suust võib tõlgendada kui poliitilist avaldust. See on järjekordne teema, mis väärib arutelu, et kust jookseb piir poliitiliste avalduste ja solvangute vahel. Selle diskussiooni raames võib jõuda vaenu ja vihakõnedeni välja, mis teatud põhiseaduse teoretikute arvates peaks olema kriminaliseeritud. See on laiem ja mõnevõrra filosoofilisem teema.

Heiki Kranich arvas, et antud hetkel ei olegi vaja minna põhiseaduse kallale, sest ka täna kehtivate seaduste järgi on kirjas, et kui Riigikogu liige mõistetakse kriminaalkorras süüdi, siis sellisel juhul tema volitused lõppevad. Pigem võiks vaidluse alla panna selle, et kust läheb kriminaalkorras süüdimõistmise piir. Täna sel päeval laim ei ole kriminaliseeritud ja ka Riigikogu kõnetoolist solvamine ning ähvardamine ei ole kriminaliseeritud. Ta arvas, et põhiseaduskomisjon võiks oma arutelude käigus mõelda hoopis selle poole peale, et ei pea minema põhiseaduse kallale, vaid sellele, et on juba olemas täiesti eksisteeriv ja õigusruumis

tavapärane ning korduvalt kinnitust leidnud mudel, mida saab sellisel juhul rakendada. Kui vaadata ajas tagasi, siis vägagi mitmed Riigikogu liikmed on süüdimõistmise järel pidanud oma mandaadist loobuma. Mudel on olemas.

Eduard Odinets kutsus kolleege üles jääma oma arutlusega päevakorrpunkti juurde.

Jaak Valge vastas T. Kivimägile, et EKRE-l ei ole mitte kunagi mitte ühegi kodanikualgatus vastu mitte midagi, aga kodanikualgatus peaks olema korrektselt vormistatud ning ta ei tohiks olla sisult moonutatud. Talle tundus, et omavahelisest arutelust immitseb välja soovi sõnavabaduse piirangute kehtestamiseks ning ta soovitas pöördumise algatajal sellised pöördumisi veel teha, aga korrektselt. Sisu ei tohiks moonutada ja tuleks võtta ka kontekst ning täpne tsitaat.

Toomas Kivimägi lükkas ümber selle, et on soov sõnavabadust piirata. Hoopis teine asi on viha- ja vaenukõne, millest on räägitud, aga see ei ole ilmselgelt sõnavabaduse piiramine ja antud juhul ei ole sarnaseid eelnõusid menetluses, seega see on ülepingutatud. Kollektiivne pöördumine selgelt näitab, et kuskil on murdekoht ja võib-olla ei ole seda seadusepügalat tõstetud piisavalt õigele kohale ning tuleks seda tuua allapoole. Ta ei nõustunud E. Odinetsiga selles osas, mis puudutab võimalike seadusemuudatusi. See arutelu on võimalike seadusemuudatuste mõttes on nii EKRE kui ka Reformierakonna poolt väljakäiduna igati asjakohane. Ta arvas, et põhiseaduskomisjon ongi see koht selleks.

Paul Puustusmaa märkis, et arutelu on läinud väga sisuliseks ja tegi ettepaneku minna järgmise etapi juurde.

Eduard Odinets tänas algatajate esindajat selle pöördumise eest ja teema tõstatamise eest, sest see tõi esile terve rea erinevaid küsimusi, et kus läheb poliitilise avalduse ja sõnavabaduse piir ning kuidas ja kas seda peaks reglementeerima. Selle pöördumise tulemusena arutatakse põhiseaduskomisjonis neid asju ja see on juba hea tulemus, sõltumata sellest, mida komisjon selle konkreetse pöördumise osas täna otsustab.

Gete Kauge tänas põhiseaduskomisjoni. Ta selgitas, et kui ta selle algatuse tegi, siis ta ei uskunud, et jõuab kätte päev, kus ta saab seda põhiseaduskomisjonis tutvustada. Ta lootis, et tänasest päevast tuleb ka mingeid muutusi selles suunas ja et, Mart Helme suudab ennast kokku võtta. Ta arvas, et Mart Helmes on vähemalt natukenegi rohkem inimlikkust, kui ta seda praegu on üles näidanud.

Jaak Valge uuris, et millised on põhiseaduskomisjoni otsuste variandid.

Eduard Odinets selgitas, et Riigikogu kodu- ja töökorra seadus (RKKTS) annab ette väga konkreetseid otsuse variandid, mida teha saab. Pöördumise alusel saab algatada seaduseelnõu, korraldada suures saalis olulise tähtsusega riikliku küsimuse (OTRK) arutelu, korraldada sellel teemal avalik istung, näiteks konverentsisaalis või suunata selle pöördumise pädevale institutsioonile või organile, kes peab seisukoha võtma ja selle lahendama juhul, kui see teema või küsimus ei kuulu Riigikogu pädevusse. Saab esitada ka ettepaneku, mis pöördumises on, Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja vastamiseks. Ettepaneku saab ka tagasi lükata ning seda teemat, mis pöördumises on tõstatatud, saab lahendada ka mingil muul viisil.

Heiki Kranich sõnas, et rahvaalgatused on väga toredad asjad, aga kui minna seda rada pidi, mida E. Odinets nimetas, siis avatakse Pandora laegas. Sellisel juhul ei jääks see pöördumine viimaseks ning põhiseaduskomisjon jookseks selliste erinevate avalduste menetlemisega lihtsalt ummikusse. Ta tegi ettepaneku võtta kõnealune rahvaalgatus lihtsalt teadmiseks.

Paul Puustusmaa märkis, et H. Kranichi loogika on arusaadav. Ta tõi välja paralleeli. Kui tegeletakse seadusloomega, siis Riigikohus on öelnud, et igal juhul on tegemist seadusvastase

toiminguga juhul, kui seaduse mõte on teine või see on perspektiivitu algusest peale. Antud juhul oli see sama tingimus olemas. Ta uskus, et see avaldus oleks olnud väga põhimõtteliselt ja süvitsi arutelu teemaks, kui see oleks olnud teemal, mida Gete Kauge avaldas oma soovi näol, milleks oli vastavate seadusemuudatuste tegemine, mis võimaldaksid Riigikogu liikme tagasikutsumist või tagasiastumist. See oli asja sisu. Kuna tegemist on põhimõttelise vastuoluga, siis väga raske on seda toetada. Kui rääkida valikutest, siis ega häid valikuid ei ole, et need oleksid avalikkuse jaoks selgesti mõistetavad. Ta pakkus varianti muul viisil lahendamine.

Jaak Valge ütles, et sai H. Kranichi jutust aru nii, et abstraktselt ollakse küll kodanikuaktiivsuse poolt, aga juhul, kui küsimus läheb seadusemuutmisele, siis seda ei soovita. Ta tegi ettepaneku alustada põhiseaduskomisjoni põhiseaduse muutmist, nii, et rahvas saaks algatada referendumi ja kodanikud saaksid algatada Riigikogu liikmete tagasikutsumist.

Toomas Kivimägi ütles, et H. Kranich ei pidanud seda silmas. Ta arvas, et H. Kranichi märkus oli asjakohane selles osas, et iga kaasuse puhul tuleks mõelda, et mis pretsedent luuakse. Kui hakata tormama ja igasuguseid avaldusi tegema, siis hakatakse neid saatma kümnete kaupa. Püüdes jääda erapooletuks ka selle kaasuse juures, siis pooldas ta pigem selle kaasuse lahendamist muul viisil. Omaette küsimus on see, et kas peaks siiski mõnna seda, et sarnased avaldused sõjapõgenike aadressil on kohatud ning sellega panna asjale punkt. Ta ütles, et ei läheks selle avaldusega liiga hoogu, sest muidu hakataksegi sarnaseid asju kirjutama ning see pole ilmselt päris see, mida soovitakse.

Eduard Odinets ütles, et kui ta on kollektiivsete pöördumiste üldisest loogikast aru saanud, siis pöördumise lahendaja Riigikogus saab algatada seaduseelnõu selle raames, mille raames on see pöördumine tehtud. Kui pöördumine kutsub üles algatama eelnõu või muutma seadust, siis sellele reageeritaksegi nii, et algatatakse eelnõu või muudetakse seadust, aga ei saa väljuda pöördumise mõttest. Antud juhul peaks algatama seaduse eelnõu Mart Helme Riigikogust tagasisaatmiseks, aga seda ei saa teha. Ei saa algatada ka põhiseaduse muutmist, mis ei käi Mart Helme tagasiastumise kohta. Loomulikult saab algatada ükskõik milliseid muudatusi selle arutelu tulemusena, aga see ei ole vastus sellele pöördumisele. Ta märkis, et see, mida H. Kranich pakkus ja millele T. Kivimägi positiivselt reageeris, et võtta see pöördumine teadmiseks, ei ole tema jaoks pöördumise lahendamine. See on fakti konstateerimine, et ollakse pöördumisega tutvunud. Kollektiivse pöördumise menetlemise korda reguleerivate Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) sätete loogika järgi on muul viisil lahendamine ikkagi selle pöördumise konkreetne lahendamine. Antud juhul ei ole ka muul viisil võimalik Mart Helme Riigikogust välja saata. Ta pakkus lahenduseks sarnase lahenduse mida kasutati siis, kui tehti pöördumine Mart Helme tagasiastumiseks siseministri kohalt. Kuna pöördumine on tegelikult suunatud konkreetsele isikule nõudega tema tagasiastumiseks, siis võiks selle pöördumise suunata pädevale isikule, kelleks on Mart Helme ise. Tema saab siis ise otsustada, mida ta sellega teeb. Põhiseaduskomisjoni pädevusse see otsustamine ei kuulu ja muul viisil seda lahendada ei saa. Ainus viis nendest varem loetletud võimalustest ongi suunata pöördumine isikule, kelle pädevuses on see mure lahendada. Mart Helme saab ise otsustada, kas ta selle pöördumise alusel astub tagasi või mitte, ning informeerib pöördujaid ja põhiseaduskomisjoni oma otsusest. See lahendus lähtub varasemast põhiseaduskomisjoni praktikast ja tundub kõige loogilisem.

Paul Puustusmaa sõnas, et saab aru E. Odinetsi loogikast, aga kuna avalduse esitaja ütles, et praegune kord ei võimalda asju perspektiivikalt lahendada, siis mõte on ikkagi teha seaduses sellised muudatused, et see oleks võimalik. Siin on ka teine nüanss, milleks on see, et komisjon peab vastama avaldajatele, ja kui saata neile vastuseks, et pöördumine saadeti lahendamiseks inimesele endale, siis teeb see neile kindlasti nalja. Võib öelda, et seadused ei võimalda neid asju, aga oleks variant märkida, et põhiseaduskomisjon on otsustanud sisse viia põhiseaduse muudatused, mis tulevikus annaksid neile mingid võimalused ja seejärel algatataks ise seaduse muudatus. See oleks inetu asja viisakaks tegemine ja annaks inimestele

tugeva perspektiivi, et mingil hetkel seda seadust muudetakse ja selline asi on võimalik. Siin saab silmas pidada rahvaalgatuse küsimust.

Eduard Odinets ütles, et hoiaks need asjad lahus. Praegu lahendatakse konkreetset kollektiivset pöördumist, milles on väljendatud konkreetse kollektiivse pöördumise autorite soov. Hetkel tegeletakse selle konkreetse sooviga, et Mart Helme astuks tagasi. Kui diskussiooni käigus tekivad mõtted, siis võib nende juurde tagasi tulla ning iga Riigikogu liige võib algatada seaduseelnõu, aga antud teema raames tuleks jääda selle ühe teema juurde ja sellest mitte väljuda.

Jaak Valge vastas T. Kivimägi eelnevale sõnavõtule. Ta nõustus T. Kivimägi sõnavõtu esimese poolega, et ei tohiks tekitada olukorda, kus avalikud pöördumised hakkaksid põhiseaduskomisjoni ummistama, eriti arvestades seda, et Eestis on pluralistlik ühiskond. Tema arvates on osa inimesi, kellele nad poliitikutena meeldivad, aga on ka suur osa, kellele ei meeldi. Seega kui tahta algatada näiteks Toomas Kivimägi või Jaak Valge tagasikutsumine ning panna sinna tugev propagandamasin taha, siis küllap saaks sinna rohkem allkirju, kui praegu on Mart Helme puhul. Ta märkis, et kui tulla tagasi G. Kauge jutu sisu juurde ja tema soovi juurde Eestis kodanikuaktiivsust ehk otsedemokraatiat laiendada, siis on ta nõus P. Puustusmaa vastuse ettepanekuga, mille kohaselt hakkab põhiseaduskomisjon arutama põhiseaduse muudatusi, et oleks võimalik rahvaalgatuse korras referendumeid esile kutsuda ja seaduseandjaid tagasi kutsuda.

Eduard Odinets selgitas, et pöördumise autor väljus oma pöördumise sisust, sest pöördumise esitas ta ühel teemal, aga oma sõnavõtus rääkis ta hoopis teisel teemal. Vastavalt kollektiivset pöördumist reguleerivale seadusele tuleb püsida selle taotluse sees, mille pöördujad on teinud, sest üle 21 000 inimese andsid oma allkirja Mart Helme tagasiastumiseks, mitte selleks, et hakata põhiseadust muutma. 21 000 inimese soovi ei saa interpreteerida kuidagi teisiti, kui on selles tekstis kirjalikult väljendatud ja samamoodi ei saa pöördumise esitaja väljendada siin hoopis muud seisukohta või teha muid ettepanekuid, millele ei ole selles konkreetses pöördumises inimesed alla kirjutanud. Seetõttu tuleb püsida selle konkreetse sooviavalduse raames, mida pöördujad on esitanud, ning selle kohaselt on soov, et konkreetne isik astub Riigikogu liikme kohalt tagasi.

Heiki Kranich sõnas, et mõistab EKRE liikmete soovi hakata kohe põhiseadust muutma, kuid ta ei jaganud seda optimismi, et põhiseaduse muutmise aitaks lahendada kõik maailmamured. Tema hinnangul on olemasolevas õigusruumis vahendeid, mille mõistlikum rakendamine saavutaks samasuguse eesmärgi. Ta nõustus P. Puustusmaaga selles osas, et kui saata vastus, et pöörduja kuulati ära ja see saadeti lahendamiseks Mart Helmele, siis see võib olla pöördujate jaoks vähe. Oleks vaja rohkem seda tunnet tekitada, et põhiseaduskomisjon tõepoolest midagi teeb ja seetõttu pole muud võimalust, kui et selle teema ainuke lahendaja saab seaduste järgi olla Mart Helme ise. Nagu ka aruteludest välja tuli, siis võiks vastusele lisada selle, et tulenevalt sellest pöördumisest on põhiseaduskomisjon otsustanud algatada komisjonis arutelu teemal, mis puudutab poliitilise avalduse piiritletust. Selle üle tuleks põhiseaduskomisjonil mõelda. Sellise arutelu algatamine võiks nende inimeste jaoks olla rohkem, kui lihtsalt teade, et asi on saadetud lahendamiseks Mart Helmele. Ta jagas selles osas muret, aga tormata kohe põhiseadust muutma on tema hinnangul isamaaline kärsitus.

Eduard Odinets märkis, et kui pöördujale vastatakse, siis ei piirduta ühe lausega, et nende kiri saadeti edasi. Mõistlik ja viisakas oleks refereerida tänast arutelu ning seda loogikat, kuidas jõuti selle otsuseni. Ta ei toetanud ettepanekut tegema selliseid põhjanevaid otsuseid, mis kohustavad komisjoni mingi hetk mingit teemat arutama, sest see väljub tema arvates selle konkreetse pöördumise raamest. Ta sõnas, et ei teeks muid otsuseid, kui ainult neid, mis puudutavad konkreetselt vastust sellele konkreetsele pöördumisele.

Toomas Kivimägi selgitas J. Valgele, et tema ettepaneku teine pool ei rikkunud seda ära, mis

oli esimene pool. Ettepanek oli jääda ikkagi selle juurde, et muul viisil lahendamist ei peaks tõlgendama niivõrd kitsalt, et see peaks silmas ainult seda, et Mart Helme peab kuidagi tagasi astuma. Tema arvates võimaldab muul viisil lahendamine palju laiemat tõlgendust, kui ainult seda eesmärki. Ta tegi ettepaneku mõista põhiseaduskomisjoni poolt hukka Ukraina sõjapõgenike aadressil tehtud kohatuid avaldusi. Teiseks tunnistada seda, et täna kehtiva seadustiku järgi ei ole võimalik Riigikogu liiget tagasi kutsuda ning kolmandaks anda teada, et komisjon otsustas saata selle pöördumise Mart Helmele seisukoha võtmiseks. Ta möönis, et ei välistaks seda, et võiks olla tagasiastumise statuut, aga ühe kollektiivse pöördumise pealt ei peaks hakkama põhiseadust muutma. See oleks natuke liiga kergekäeline ja eeldaks natuke suuremat ja põhjalikumat analüüsi. Ta arvas, et kui öelda, et algatatakse selline eelnõu, siis see ei rahustaks maha pöördumise algatajat. Pigem ootavad pöördujad, et sellist käitumist taunitakse ja tunnistatakse, et täna kehtiva seaduse järgi pole Riigikogu liiget võimalik ametist taandada ning ainus, kes pöördujate eesmärgi saab täita, on Mart Helme ise. Ta arvas, et põhiseaduskomisjon ei peaks hakkama ise oma kolleegile kuidagi survet avaldama. Riigikogu liikme staatus peaks jääma selliseks, et oma kolleegi ise Riigikogust välja ajama ei hakata. Ta märkis, et Mart Helme väljaütlemine oli väga kohatu ja väljus poliitiku ja poliitikate raamidest ja seetõttu tuleks mingi märk ikkagi maha jätta. Pöördujad on ise aru saanud, et Mart Helme pole võimalik Riigikogu liikme kohalt tagasi kutsuda ja teiseks Mart Helme seda kindlasti ise ei tee. Selline lahendus käib ilmselt muul viisil lahendamise alla.

Eduard Odinets nõustus T. Kivimägi nende kolme punkti osas, et taunida taolist sõnakasutust, märkida, et Mart Helme taandamine Riigikogust ei ole põhiseaduskomisjoni pädevuses ja suunata pöördumine Mart Helmele seisukoha võtmiseks. Ta arvas, et see oli väga hea kokkuvõtte diskussioonist.

Paul Puustusmaa ütles, et H. Kranich liikus oma sõnavõtuga õiges suunas, aga pani siis ämbrisse. Ämbrisse pani ta sama asjaga nagu T. Kivimägi. Nimelt, kui hakata asju semantiliselt analüüsima, siis see ei ole põhiseaduskomisjoni pädevuses. Antud juhul minnakse puhtalt semantika peale. Ta tuletas meelde, et kui mõni aeg tagasi oli normaalne öelda, et „Pipi isa on neegrikuningas“ (Astrid Lindgreni raamatust), siis praegu on see solvav. Antud juhul on sama olukord, sest ühiskonda keeratakse ühe rohkem selles suunas, et oleks kergemalt lahendatavad solvavad repliigid, mis kellelegi täna tunduvad solvavad. See ei ole enam poliitika küsimus, vaid semantika küsimus. Ta tegi ettepaneku mitte minna libedale teele, kus kontekstist välja rebitud asju hakatakse hindama õigeaks, sest esitlus oli veenev. Sellega tehakse põhiseaduskomisjonile karuteene. Ta leidis, et selline lähenemine, kus võetakse sõnasid kontekstist välja, ei ole kindlasti õige, sest avaldaja ise ütles ka, et tema eesmärgiks ei olnud sõnastuse asi, vaid seaduse muutmine. Antud olukorras on poliitiliselt täiesti õige lähtuda komisjoni poolt tehtud ettepanekust, aga lisada juurde laiendus, et põhiseaduskomisjon algatab arutelu avalduste mõjujõu tõstmiseks või eelnõu avalduse mõjujõu tõstmiseks. Selleks on erinevad võimalused ja annaks vastaspoolele signaali, et kuigi praegu ei saa seda avaldust lahendada, siis tegutsetakse selles suunas, et see oleks tulevikus võimalik.

Jaak Valge sõnas, et avaldaja soov oli, et tema soov täidetaks. Tema soovi saaks täita põhiseaduse muutmisega. Ta ei arvanud, et peaks kargama põhiseaduse muutmise kallale, aga kusagilt peab alustama. Kui avaldaja kohaolekul kiidavad kõik kodanikualgatusi, siis kui on realselt võimalus midagi selle heaks ära teha, leitakse tuhat ettekäänet. Ta märkis, et selle pöördumise põhjal ei saa taunida Mart Helme väljaütlemisi, sest selles pöördumises on põhitsitaat toodud välja ebaõigelt ja kogu teema on kontekstist välja rebitud. Mart Helme sõnavõtu eesmärgiks ei olnud Ukraina naisi solvata, vaid selle eesmärgiks oli, et saada paremini aru, kes Ukrainast Eestisse tulevad. Ta arvas, et T. Kivimägi on ka sellega nõus, et tuleks paremini teada, kes Eestisse tulevad ja nüüd ongi hakatud seda paremini registreerima. Selle taunimise poolt ei saa kuidagi olla praeguses situatsioonis.

Toomas Kivimägi väitis, et semantiline päästerõngas ei aita. Võib otsida pehmendusi, aga

tema arvates vähemalt Reformierakonna fraktsioonist kõik liikmed taunivad seda sõnavõttu ja said sellest ühtemoodi aru. Teiseks arvas ta, et seaduse muutmise taotlust tegelikult pöördujatel endal kollektiivses pöördumises ei olnud, aga see pressiti osavalt välja G. Kauge käest. Tema arvates on see vale tee, et kui kollektiivse pöördumise saavutatavat eesmärki ei ole võimalik seaduslikult lahendada, siis algatakse seaduseelnõu muudatus. See on jabur ja sellisel juhul võib järgmisena tulla kollektiivne pöördumine, et kaotada ära Eesti presidenti ja selle peale algataks põhiseaduskomisjon eelnõu. See läheks absurdseks. Muidu võib tekkida ootus, et kui tehakse kollektiivne pöördumine, siis sellele järgneb kohe seaduseelnõu.

Jaak Valge kutsus üles põhiseaduskomisjoni liikmeid mitte kasutama utreerimist ja demagoogiat.

Eduard Odinets märkis, et kindlasti ei kasuta keegi utreerimist ega demagoogiat. See on tõlgendamise ja hinnangu küsimus. Ta arvas, et T. Kivimägil oli õige sõnavõtt ja õiged osundused. Ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon kindlasti taunib selliseid väljaütlemisi Riigikogu puldis, ükskõik millise sihtrühma osas. Antud juhul ei ole vahet, kas on tegu „sadade tuhandete“ või „sadade, tuhandete“, vaid igal juhul sellised avaldused ei ole lubatavad Riigikogu saalis. Tema arvates on osundus pöördumises igati õigustatud. Ta tegi ettepaneku liikuda otsustamise juurde. Ettepanek on suunata pöördumine seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks Mart Helmele, sinna juurde veel märkida, et komisjoni liikmed taunivad selliseid seisukohti, millele pöördumises viidatakse, ning selgituseks märkida veel, et selle küsimuse lahendamine ei ole põhiseaduskomisjoni pädevuses ja seepärast see saadetakse Mart Helmele, kes on pädev seda lahendama.

Toomas Kivimägi selgitas EKRE liikmetele, et seda pöördumist ei suunata lahendamiseks või seisukoha võtmiseks Mart Helmele, vaid komisjon oma kirjas mõnab, et ainus, kes saab vastavalt kollektiivse pöördumise eesmärgile käituda on Mart Helme ja seetõttu komisjon otsustas edastada selle talle. Ta ei pidanud õigeks hakata survestama oma kolleegi. Ta nõustus EKRE liikmetega, et kui taunitakse sõnavõttu, siis ei peaks see olema abstraktne, vaid tuleks konkreetselt viidata Riigikogu istungi stenogrammile ja lõigule, et see ei jääks üldiseks. Nagu EKRE liikmed viitavad, et kollektiivses pöördumises on midagi valesti kirjutatud, siis tuleks lähtuda Riigikogu istungi stenogrammist. Võiks teha sellest väljavõtte ja kõigile liikmetele saata selle väljavõtte ning siis taunitakse tehtud avaldust Riigikogu stenogrammi sõnastuses, kuhu lisatakse sõnastus juurde. Siis on see kõigile arusaadav ja väga konkreetne ning keegi ei saa öelda, et kuidas keegi seda tõlgendanud on. Ta arvas, et see on ka kollektiivse pöördumise algataja suurim ootus, sest nad saavad ka ise aru, et tagasiastumine pole reaalne.

Eduard Odinets arvas, et see oleks õiglane, et märgitakse täpselt tsitaat, mida taunitakse. Mis puudutab seisukohta võtmist ja lahendamist, siis tegelikult seadus ütleb, et kui suunatakse pöördumine kellelegi, siis see suunatakse seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks. Seisukoha võtmine võibki olla selline, et inimene ütleb, et ta ei astu tagasi. See olekski lahendus.

Jaak Valge leidis, et juhul, kui lahenduses sisaldub ka hinnang Mart Helme tegevusele, siis sooviks ta kõigepealt täpselt näha seda lause sõnastust ning siis saaks seisukoha võtta. Praegu sõnastust ei ole ja kui soovitakse ka stenogrammiga korralikult tutvuda, siis see peaks olema eraldi teema. Vastasel juhul EKRE liikmed loobuvad hääletamisest ja lahkuvad koosolekult. Sellisel juhul on sõnastus komisjoni vähemuse otsus.

Eduard Odinets palus komisjoni ametnikel sõnastada need kolm punkti.

Jaak Valge leidis, et selline tormamine nii delikaatses küsimuses ei ole praegu võimalik. Koalitsiooni käes on hääled, aga opositsiooni käes on argumendid.

Eduard Odinets vastas, et kuhugi ei tormata, vaid toimetatakse oma komisjoniga, kuna komisjoni otsus on vaja sõnastada vastavalt komisjoni liikmete palvele.

Toomas Kivimägi toetas E. Odinetsi, sest tegelikult on see vastutulek EKRE liikmetele, kes soovisid konkreetset sõnastust näha. Ta arvas, et kui istungil ei suudeta otsust formuleerida, siis on see pöördujate jaoks täiesti arusaamatu. See ei ole liiga keeruline. Ta kordas, et tal on palve, et võtta lahti stenogramm ning võtta sealt konkreetne asi, mitte ajada seda teemat liiga laiaks.

Jaak Valge ütles, et tema arvates oli see 12. aprilli Riigikogu istung, kui Mart Helme oma avalduse tegi. Ta juhtis tähelepanu, et tema ettepaneku kohaselt peaksid kõik seda stenogrammi analüüsima ja seetõttu protesteeritakse sellise ülepeakaela otsustamise vastu.

Eduard Odinets tegi ettepaneku katkestada päevakorrapunkti arutelu ja tulla selle juurde tagasi kui komisjoni otsuse sõnastus on ette valmistatud ning minna vahepeal edasi teiste päevakorrapunktide arueluga.

Komisjon katkestas päevakorrapunkti nr 2 arutelu ja jätkas seda pärast päevakorrapunkti nr 5 arutelu.

3. Aleksander Härmase algatatud kollektiivne pöördumine „Kaja Kallas astu tagasi!“

Eduard Odinets selgitas, et tegemist on sisult kokkulangeva pöördumisega kahe eelmise Kaja Kallase tagasiastumist taotleva pöördumisega. Pöördujate nõudmised, mida pöördumises on väljendatud, on samad. Nagu ka T. Kivimägi istungi alguses mainis, siis tegelikult on see soov juba rahuldatud, sest selle pöördumise menetlemise ajal Riigikogus Kaja Kallas astuski tagasi. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt ei pea pöördumist sisuliselt arutama, kui see on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat ja täpselt selline olukord praegu on. Viimati arutati samasisulist pöördumist juunis 2021 (04.05.2021 menetlusse võetud kollektiivne pöördumine „Kaja Kallase valitsus peab astuma tagasi“). Peale seda tulnud teise pöördumise (25.11.2021 menetlusse võetud kollektiivne pöördumine „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“) jättis komisjon samuti sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkas tagasi põhjusel, et pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat. Samal teemal pöördumisi on korduvalt olnud ning need on oma nõudmistelt samad ja seetõttu ei pidanud ta vajalikuks sisulist arutelu korraldada. Ta tegi ettepaneku jätta see kollektiivne pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata ja tagasi lükata.

Paul Puustusmaa sõnas, et kui eelmise pöördumise korral selgitati välja avalduse enda kui ka nende pöördujate tegeliku tahte sisu, mis ei olnud kattuvad, siis antud juhul talle tundub, et situatsioon on täpselt analoogne. Kui põhistatakse midagi sellega, et Kaja Kallas juba astus tagasi, siis see ei kattu avalduse sisuga. Avalduse sisu on hoopis miski muu, kui formaalne hetkeline tagasi astumine. Samamoodi tuleks ikkagi avaldaja ära kuulata ja tuvastada tegelik sisu, et saaks teha sama põhjalikke arutelusid ja põhjalikku lähenemist nagu tehti eelmise avaldaja puhul. Ta arvas, et seda pöördumist peaks sisuliselt arutama. Ta soovis näha eelmist kollektiivset pöördumist, mis oli tehtud umbes aasta tagasi.

Eduard Odinets märkis, et see osundus, et Kaja Kallas astus tagasi, ei ole selles kontekstis asjakohane, sest pigem on oluline see, et kas tegu on sisult kokkulangeva pöördumisega või mitte. Ta juhtis tähelepanu, et seadus ei ütle, et peab olema samasisuline pöördumine, vaid peab sisult kokku langema. Avaldus, mida pöördujad teevad, on sama. Argumentatsioon ja põhjused võivad erinevad olla, aga see pöördumise sisu on sama, et Kaja Kallas ei sobi peaministriks ja peab tagasi astuma. Need on läbi vaadatud ja arutatud ning seadus ütleb väga selgelt, et kui taotluse sisu on kokkulangev eelmisega ja sellest pole kaks aastat möödas, siis seda läbi ei vaadata.

Jaak Valge ütles, et E. Odinetsi arusaamises on loogika sees, aga ta arvas, et loogika on sees

ka selles ettepanekus, et seda tuleks sisuliselt arutada, sest argumentatsioon ja põhjused, mis tingisid sellise pöördumise esitamise, on teistsugused. Ta märkis, et teab, et hääled on koalitsiooni poolt ja argumendid on opositsiooni poolt, ja tegi ettepaneku panna hääletusele, kas seda pöördumist arutatakse sisuliselt või mitte.

Heiki Kranich ütles, et temale teeb veidike nalja see, et kui eelmise pöördumise puhul olid EKRE esindajad väga mures konteksti ja komakohtade pärast, siis selle pöördumise puhul neid absoluutselt ei häiri, et see pöördumine kubiseb vaeväidetest. Antud hetkel see justkui sobib. Kuna EKRE esindajate kirg täpse konteksti järele on oma olemuselt selgelt valikuline, siis toetas ta J. Valge ettepanekut, et komisjoni esimees võiks panna küsimuse hääletusele.

Toomas Kivimägi arvas, et koalitsiooni poolt on mitte ainult hääled, vaid ka argumendid. Komisjoni esimees osundas väga õigesti sellele, et tegemist on samasisulise avaldusega, mistõttu formaaljuriidiliselt ei ole seda isegi võimalik arutada. On üllatav, et selle kollektiivse pöördumise puhul see ei päde, et Kaja Kallas astus tagasi, kui eelmise kollektiivse pöördumise puhul oli just see lõppeesmärk põhiline. Tema arvates oli E. Odinetsi märkus selles osas õige, et sellest seisukohast, kas seda pöördumist arutada või mitte, see tähendust ei oma. Kuigi tegelikult on see ka arusaamatu, sest kui kollektiivse pöördumise eesmärk on saavutatud, siis võiks see pöördumine juba kukkuda laualt maha. Ta märkis, et tegelikult sisulisi argumente selle kollektiivse pöördumise juures ei ole. Ta pooldas hääletuse juurde minemist.

Eduard Odinets tegi ettepaneku hääletada põhiseaduskomisjoni otsust, et tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹⁴ lõike 1 punktist 1 jätta pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükata see tagasi, kuna pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödunud vähem kui kaks aastat

Otsustati:

3.1. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹⁴ lõike 1 punktist 1 jätta pöördumine sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükata see tagasi, kuna pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödunud vähem kui kaks aastat (poolt 4: Toomas Kivimägi, Heiki Kranich, Eduard Odinets, Marko Torm; vastu 2: Paul Puustusmaa, Jaak Valge; erapooletuid 0).

4. Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (626 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks (uue menetlusotsuse tegemine – uus muudatusettepanekute esitamise tähtaeg)

Eduard Odinets ütles, et eelnõu 626 SE pidi algselt minema täiskogusse 8. juunil ning muudatusettepanekute tähtajaks määrati 14. september. Kuna eelnõu 8. juunil täiskogusse ei jõudnud ja läheb täiskogusse alles sügisistungjärgu esimesel nädalal, siis ei ole muudatusettepanekute tähtaeg reaalne. Ta tegi ettepaneku määrata muudatusettepanekute tähtajaks seadusest tulenev 10 tööpäeva.

Jaak Valge uuris, kas tuleks muuta ka komisjonipoolset ettekandjat, sest tal ei pruugi ju olla võimalik seda ette kanda.

Eduard Odinets vastas, et ei näe põhjust komisjonipoolset ettekandjat muuta, sest Tõnis Mölder on avaldanud soovi olla jätkuvalt selle eelnõu ettekandja. Kui peaks midagi juhtuma, et T. Mölder ei saa minna ette kandma, siis vajadusel saab tulla menetlusliku otsuse juurde tagasi või siis läheb komisjoni esimees ise seda eelnõu ette kandma. Ta tegi ettepaneku minna

hääletuse juurde.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks seadusest tulenev 10 tööpäeva (konsensus: Toomas Kivimägi, Heiki Kranich, Eduard Odinets, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Jaak Valge).

5. Info ja muud küsimused

Toomas Kivimägi ütles, et komisjoni EKRE liikmed on soovinud minna Prahasse ja tema sooviks seda samuti. Tšehhi on ka eesistuja riik hetkel.

Eduard Odinets lausus, et tema laual on hetkel allkirjastamiseks kiri Tšehhi kolleegidele. Suvel on komisjoni liikmed avaldanud soovi minna külastama Tšehhi kolleege. Selge on see, et terve komisjoniga sinna minna ei saa, vaid tuleb teha mingeid valikuid, sest komisjoni välislähetuste eelarve ei kannata seda välja. Samuti soovivad külla tulla põhiseaduskomisjonile Montenegro kolleegid. Ta selgitas, et vastuses kutsutakse Montenegro kolleege sügisel külla, aga neil tuleb arvestada, et märtsis on valimised. Ta ütles, et jätkuvalt on plaanis Riigikohtu visiit, mis on kaks korda ära jäänud. Kuna menetluses on ka kohtuid puudutav suuremahuline seadus, mis ilmselt septembris tuleb põhiseaduskomisjoni, siis oleks septembris mõistlik leida aeg Riigikohtu külastamiseks. Hetkel on pooleli kirjavahetus Riigikohtu esimehega, kus täpset kuupäeva kokku lepatakse. Kui täpne kuupäev selgub, siis teavitatakse sellest ka komisjoni liikmeid.

Päevakorrapunkti nr 2 Gete Kauge algatatud kollektiivse pöördumise „Mart Helme Riigikogust välja!“ arutelu jätkamine

Heiki Kranich arvas, et kui kolm punkti jõuavad sõnastusega lauale, siis venib istung veel kaks tundi. Ta toetas Jaak Valge ettepanekut, et kooskõlastada see tekst aja jooksul. Kui hakata tekstiga kiirustama, siis see ei anna mitte midagi.

Eduard Odinets soovis otsused istungil ära teha.

Jaak Valge ütles, et EKRE keeldub osalemast selliste otsuste tegemise juures, mis põhinevad moonutatud pöördumisel, mis võivad piirata sõnavabadust ja mis on selgelt poliitiliselt orienteeritud. Ta deklareeris, et EKRE liikmed lahkuvad koosolekult.

Jaak Valge ja Paul Puustusmaa lahkusid istungilt.

Eduard Odinets kuulutas välja viieminutilise vaheaja, mis lõppes kell 11.47

Eduard Odinets tegi ettepaneku minna otsuse hääletuse juurde.

Otsustati:

2.1. Komisjon otsustas järgmiselt (konsensus: Toomas Kivimägi, Heiki Kranich, Eduard Odinets, Marko Torm):

1) Pöördumise lahendamine ei ole põhiseaduskomisjoni pädevuses. Põhiseaduse paragrahv 64 loetleb üles, mis juhul lõpevad riigikogu liikme volitused enne tähtaega: 1) tema asumisega mõnda teise riigiametisse; 2) teda süüdi mõistva kohtuotsuse jõustumisel; 3) tema tagasiastumisega seaduses sätestatud korras; 4) kui Riigikohus on otsustanud, et ta on kestvalt võimetu oma ülesandeid täitma; 5) tema surma korral. Riigikogu liikme volituste lõppemise aluseid ja tagasiastumist reguleerib Riigikogu liikme staatuse seadus. Tagandamist läbi kollektiivse pöördumise seadus ette ei näe. Samuti ei näe seadus ette, et Riigikogu või Riigikogu komisjon saaks vastu võtta otsuse Riigikogu liikme tagasiastumise kohta.

2) Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹³ punktile 3 edastada pöördumine Mart Helmele. Komisjon leidis, et kuna pöördumise sisu on suunatud Riigikogu liikme Mart Helme tagasiastumisele, siis on pädevus tagasiastumise üle otsustamisel Mart Helmel endal.

3) Komisjon taunib Mart Helme kohatud väljaütlemisi Ukraina sõjapõgenikest naiste suhtes Riigikogu 13. aprilli 2022. a täiskogu istungil välismaalaste seaduse ja kõrgharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (516 SE) esimese lugemise arutelul:

Väljavõte stenogrammist (kättesaadav [Riigikogu kodulehel](#)):

Mart Helme: Kas koalitsioonisaadikud saavad aru, et me oleme juba kaotanud, eesti rahvas, eestikeelsed valijad on juba kaotanud Tallinna linna? Kas nad saavad aru, et me oleme juba kaotanud Ida-Virumaa suured linnad ja Ida-Virumaa praktiliselt tervikuna? Meie, eestlased, ei otsusta seal. Otsustavad need, kes on tihtipeale ka Vene kodanikud. Nüüd teeme ukсед-aknad pärani lahti, laseme kümned tuhanded inimesed siia sisse, uued inimesed, kelle kohta me ei tea, milline nende lojaalsus on. Ärge tulge mulle rääkima, et nad kõik on ukrainlased. Ei ole. Nad on Ukraina passiga, heal juhul Ukraina passiga venelased. Meil on juba kurioosumeid, kui nad on öelnud, et aga Putinil on õigus, õigesti teeb. Ukсед-aknad pärani lahti, mõtlemata sellele, mis on aasta pärast, mis on kümne aasta pärast, mis riigis me hakkame elama! Mõtlemata sellele.

*Mul on üks poeg arst. Suhtlen arstidega. Arstid ütlevad, et tervishoiupilt on kohutav. HIV tuleb tagasi. Ukrainast tassitakse meile sisse nakkushaigusi, mille kohta me oleme arvanud, et neid Eestis enam ei saa kunagi olla. Ei, nad tulevad meile tagasi, sest kümned tuhanded inimesed tulevad ja toovad neid meile siia. Aga need [inimesed] suhtlevad meiega. **Need naised, noored naised – me ei tea, mida nad siin tegema hakkavad. Võib-olla sajad, tuhanded naised nendest hakkavad prostitutsiooniga tegelema. Kes võtab mürki ja ütleb, et see nii ei lähe?***

Mul on tihtipeale selline tunne, et on kaks võimalust. Kas meie poliitiline eliit, see valgete parteide poliitiline eliit on totaalne lasteaed, kes ei saa aru ega olegi võimeline mõtlema, mis juhtub siis, kui pista kaks naela elektripistikusse, ja pistabki need sinna elektripistikusse, sest ta on laps, või on tõepoolest meil tegemist kahjuritega, inimestega, kes on manipuleeritavad ja šantažeeritavad, aga kes võib-olla ka oma liberaalsete vaadete tõttu lihtsalt vihkavad Eesti rahvast, vihkavad eesti keelt, vihkavad eesti kultuuri, (Juhataja helistab kella.) tahavad, et meie haridus oleks ingliskeelne, tahavad, et meie tänavakeel oleks venekeelne ...

(allkirjastatud digitaalselt)
Eduard Odinets
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Sten-Kristjan Nurk
protokollija